

16. aastakülg

2024
Aastanumber 16 top.

Meie Mats

Nr. 135

Laupäeval, 18. (31.) märtsil 1917.

Nr. 135.

Tallinnas 5. märtsil 1917. Pildulit rounitait.

Üles!

Üles, üles, eestlane,
Tõsta käsi kõrgele!
Rusikas, mis raiub rauda,
See ei karda surma, hauda —
Hoia, waenlane,
Ta eest põgene!

Üles, üles, eestlane!
Waata ümber uhkeste:
Lahti köidikust su käed,
Eesti pinna orud, mäed,
Nurmed, niidud ka
Jõudsid lunasta.

Üles, üles, eestlane,
Astu, sammu julgeste!
Astu nii, et rada raksub,
Laula nii, et leplik laksub:
See on meie maa,
Wäetud werega!

Üles, üles, eestlane,
Wõitle, wõida wahwaste!
Ärkanud on wanad waimud
Kalewite kanged kaimud,
Leegib tuluke —
Üles, eestlane!

A. Reinwald.

Kui päite tõusis . . .

Mis ammu oodata oli, on teoks saanud. Nogu juba minewajes numris teatasime, on Wene riigis riigipööre sündinud: wana walitus, mis juba ammu kõdunenud, on kukutatud ja uus ajutine walitus, mille riigiwolikogu asutanud, tema asemele astunud. Riigipööre on niimõrd sügaw, sündmused arenesid niimõrd pörutawalt ruttu, et kogu tekkunud riitiline ajalooline masin harilikult inimese meelest kui mitte osadeks lagunenud, siis ometi kahtlemata oma alus-tes näib wapustatud olewat.

Soo siise sattunud sündmused lähewad muidugi edasi ja nende järke wõime edaspidi kainema pilguga waadelda. Nende ridade otstarweks on pilku õige lühidalt möödaläinud sündmuste peale heita.

Suur asi on sündinud. Wene riigi rahwaste waimustusega on wana lord ümber liitunud. Uus, waba Wenemaa on sündinud, kus enam wahet ei ole üksikutele rahwastel ja uskudel, maid kus kõik on wabad Wenemaa kodanikud. Suur pööre on pikkade wõitluste-aastate lõpulik tagajärg. 1905. aasta 17. oktoobri aktis lubati Wenemaa ärganud rahwajõudude pealesurumisel konstitutsioonilised wabadused. Kuid neid lubadusi ei täidetud. Rahwa lootuste awalbaja esimene osaks ja rahwa tahtmise ärawõitmiseks wõimetu walitus otjastas 1907. a 3. juuni aktiga ühe osa õigusi, mis rahwale seaduseandlises tegewusest osawõtmiseks antud, togasi wõtta. Põlta kümne aasta jooksul wõeti rahwalt wäheha-rawat kõik õigused, mis rahwas oli omale wõitnud, togasi. Maa oli uueste wägimalla ja omawoli keerdu kukutatud. Kõik katsed, wõimu mõistlikult teha, olid asjata, ja suur maailmasõda, millesse waenlane Wenemaa tõmbas, leidis teda kõlbilise langemise seisukorras. Wõim oli rahwast lahus, rahwaga ühinemata, uue saatue wastu kilm ja kõige halwema elu müllasse sattunud. Ei raste siemise lagune- mije raskuse all ägawa sõjawäe tangelaselitud jõupingutu- sed ega rahwuslise hädaohu pale ees ühinenud rahwa esi-

tuse kutsed ei suutnud enbist teisrit ja ta walitust rahwaga ühinemise teele juhtida, ja kui Wenemaa ta walitsejate seadusewastase ja häbiastawa tegewusega kõige suurema õnne- tuse ette oli wiidud, pidi rahwas ise wõimu oma kätte wõtma. Ühemeelne rahwa rewolutsiooniline waimustus, aru- saam seft täidetud, et filmapill tähtjas on, ja riigiwolikogu kindel haktawus lõwad ajutise walituse, kes oma pihtaks ja wastatusrikkaks kohuseks peab, rahwa lootusi teostoda ja maad waba kodanlise korralduse heledale teele mita. Walit- sus usub, et kõige isamaa-armastuse wõim, mis rahwa wõit- luses wana wõimu wastu ennast ilmutas, meie wahwale wäele wõitlusewäljal tiiwad annab. Pööre on sündinud. Terwe Wenemaa on uue korra ja uue walituse matkwaiks tunnistanud. Ja rõemuga, piirita õnnetundmusega, teades, et nüüd wana walituse ofemele astub õigus, lord, waba- dus ja walgus. Abinõust tarwitusele wõttes, et maad wä- lise waenlase eest kaitsta, peab uus walitus sellamal ajal oma esimeleks kohuseks teed awada, et rahwas walituse- wiist asjus oma tahtmist wõiks awalbada, ja ta kutsub wõimalikult lähemal ajal kokku asj a w a l o g u üleilidise, otsekohase, ühesuguse ja salajase häaletamise-põhjal, osawõ- mist walimistest ja wahwatele isamaakaitstajatele kindlusta- des, kes praegu wõitlusewäljadel werd walawad. Usutaw kogu annab põhjusseadused, mis maale kõigutamata õi- guse alused üheõiguse ja wabaduse asjus kindlustab. Uue walituse lähemad ülesanded on juba enne asutawa kogu kokkututumist:

1) täieline ja rutuline amnestia kõigile poliitilistele ja usulistele süüdlastele, nende hulla ja sõjawäeliste wastu- hakomised, agrar-kuritööd jne. arwatud.

2) sõna, trüki, ühisuse, koosolekute ja streikide wabadus ühes nende poliitiliste wabaduste loendamisega sõjawäete- niijate juures, niipalju kui seba sõjawäe-tehnilised tingimised lubawad.

3) igasuguste seifuste, usutunnistuste ja rahwusliste riisenduste kaotamine.

4) eeltöödega kohe algada, et üleilidise, ühesuguse, otse- kohese ja salajase healetamise alusel kokku saats kutsutud

J. Ceterini ülesvõtte.

Õstmine vabaduspäha Tallinnas. Nongikäit, tuleõbrje muusikakooriga eesotsas, Harjuväravas. Mõlemilpool ääres torrapidajad, üksteise käest kinni hoides.

asutaw loogu, kes maa valitsuse ja konstitutsiooni vormid kindlaks määrab.

5) Politsei asemele rahva miilitsewäe asutamine, kuhu ülemus walitakse, kes kohaliku omavalitsuse tähtsusi täidab:

6) walimised kohalikkude omavalitsuste liikmete üleilbise, õrsekohese, ühesuguse ja salajase hääletamise alustel.

7) sõjawäe osadel, kes Petrogradis revolutsioonilistest liikumistest osa võtavad, ei võeta mitte sõjariistu ära, ega ei saadeta neid Petrogradist välja;

8) kindla sõjawäe dissipliini alalhoidmine wäerinnas ja sõjawäe teenistuses ja sõdatite kitsenduste kõrvaldamine seltskondlike õiguste tarwitamises, mis õigile teistele kodanikkudele on lubatud.

Nende ülesannetest, millest, näituseks, amnestia juba teoks tehtud kui ka Soomemaale kõil ta endised eesõigused jälle tagasi antud, näeme, kui õiglaselt uus walitsus oma lubadusi täidab, nii et meie tema sõna täiate võime ustuda, teades, et ka Eesti rahwale täielik autonoomia, iseseisew omawalitsus, tulemata ei jää.

Nagu iga revolutsioon, nõudis ka Wene revolutsioon wõrd. Kuid õnnelik oli meie revolutsioon üks niisugusest, mis õige wähe aega wõttis ja õige wähe wõrd nõudis. Ta oli, nagu uus walimiste asjade minister Nišukow ütles, õige lühem ja weretam õigist ajaloo tuntud revolutsionidest. Ta kestis dieti ainult kaks ööpäewa, see tähendab: 48 tundi. Kõil oli wana walitsus ennaft tema wastu hästi ette walmistanud ja kõil omad politseinikud Petrogradis kuultpildujatega warustanud, kuid see kõil ei aidanud, sest et sõjawägi ja töölised lohe riigiwolikogule appi ruttaswad ja wana walitsus niimoodi imeruttu kukutati. Keiser, teilele riigiwolikogu esimees mitu telegrammi saatis. ei saanud neid eistotja kättegi, sest et tema jüngrid — palee-komendant Woišikow ja kofaminister krahw Frederiks — temale midagi teatada ei tahtnud. Kui temale asi wiimaks ometi teada anti, oli kõil juba hilja. Ta astus troonilt ära ja kirjutas sellekohasele aktile alla. Nüüd on ta ühes perekonnaga wahi alla wõetud ja saadetakse arwatawaste Inglismaale.

Meil, Tallinnas, sünnitas riigipööre määratumat walimustust, nagu mujalgi. Kõil wõbritud, töölojad, pangad ja ärid seiswad ja rahwahulk woogas tänawarel kui kowadine wesi, mille kowadepäite woolama sulatanud. Sõjawäe ja rahwa waimustus oli piirita. Ja kui siingi kõil ilma ohwriteta ei läinud, siis ei ole sellejuures midagi imestada. Sgatahes oli ohwrid ainult mõni.

Niisama tuleb loogu Eestiastemaalt teateid, et uus ajalooline sündmus piirita wõemuga on wastu wõetud ja et kõil kui üks inimene selle tähtsa pöörde üle õnnelikud on. On ju meie maa isearanis wana walitsuse ajal rastele kannatada saanud. Teda rufuti ja suruti, kus see tial wõimalik oli. Nüüd on need pimedad ajad läinud ja meie ees seisab ditsew tulewik. Ei ole kahtlust, et nüüd kõil lained ja lained kodumaapojad, igaüks oma kohal, kõil jõe kottu wõtawad ja meie kodumaa selleks loowad, mis ta peab olema: tauniks, kalliks, miljakandjaks, Eesti kodumaaks, kus kõilab Eesti teel ja mõigub Eesti meel kodus ja koolis, kirikus ja kohtus. Sellekohane omawalitsuse eelindu on juba kottu seatud ja lähed ligemal päewil ministrite nõuloguse läbi waadata.

„Kes wõib tõusjal päewal welda:
„Weere jälle tagasi!“
Teda pilw küll warjab wahel,
aga päew on ometi!“

P. Gr.

Muust teemant.

F. C. Billeri roman Norrast. (Järg 4)

„Noh, see on ka tõrvaline asi,“ — ta arvas paremaks tütrest mitte rääkida, kui kuulis, et ma teda ei tunne. „Aga kui teie wana Fritiga tuttaw olete, siis olete wististe küll ta sellest suurelt teemandist kuulnud, mis ära on kadunud?“

Ma teadsin juba, et linnas kaduma läinud teemandist kõnetema hakati, kuid selle naise jutt tabas mind ootamatalt . . .

Kas tahtis ta teada saada, kelle peale tahtlus langeb? Teadis ta midagi wargusest? Oii tal eneset wahest mñni tahtlus? Wõi oli see ainult uudishimu?

Minu wastasin:

„J. h. waras on õnnetombel juba sinni tabatud.“

„Mis te ütlete!“

Jutu kõige huwitawamale punktile jõudes, kuulsime, kuidas kõrgiuks arwati. Madam Reiersen jättis mu istuma ja läks tohe wä ja.

Kõõgis algas talane, peaaegu sõistaw jutuaamine; aga kus oli praguline ja minu tõrw teraw. Seal rääkisid lats naiserehwast. Wilemate häälid olid mulle tuttawad — need olid madam Reiersen ja ta tütar! — „ei ole tõdus — Weel mitte toju tuinud, ütled ja? — Võ oia wäljas olnud —?“

Ma kuulsin ema sõistawat, et „tema“ warsti tulla.

Ja ta ei annud wastustki? — „Ea lubas ju minuga täna tell kümme trehwat. . . — Reegi mõderas herra, ütled ja, kellele preili Friti soowitanud sinu juure tulla . . .?“

Nähtawaste oli emä tähendanud, et mina toas wiibisin; kuid türel näis preili Friti soowituse kohta tahtlus olewat. Wististe oli ta uudishimulik seda meest nägema, kes madam Reierseni tuli pesu paktuma; sest uto läts tohe lahti ja mina seisin toanestsi Eweline ees.

Suur ja tugew, ilusaste ja maitserikkalt riides, nagu ilka seisis ta minu ees. Niipea kui ta minu ära tundis, muutus ta tahwatanud nõgu weel enam tahwatuks, ja mule näis, nagu oleks ta wähe warunudki.

Sits oga pigistas ta oma ktsjad huuled kokku ja teretas mind rahult:

„Teie siin, herra politseikommisjar?“

Ma silmitses mu riideid ja naeratas pisut pilkawalt.

Kende sõnade juures tungis madam Reiersen tütrest mööda ja waatas mulle kurjaste otsa:

„Pol'ist, ütled ja? Ea on politseiametnik? Jah, seda oleksin ma pidanud teadma, kui siia sisse tungisite ja warastatud teemandidest ja muust sellesarnasest rääkima hakkasite.“

Ma silmitsesin tütarit; aga tema näol polnud wähematki liigutust; emb kumb: kas ei teadnud ta teemandi wargusest midagi, wõi tal oli kõwem tahtejõud kui paljudel teistel inimesiel.

„Teie unustate, madam Reiersen,“ ütlesin ma, „et teie ise see õite, kes Friti juures toimepandud wargusest rääkima hakkas.“

Kas etksin ma wõi nägin dieti? Mulle näis, nagu oleks tütar emale filmapilgu etteheitwalt otia waadanud.

„Jah, kui mina algasin, siis andsite teie mulle selleks wähemalt põhjust,“ pahandus madam Reiersen; „mistarwis te muidu siia tulite? — Wõi ufute wahest, et meie Friti teemandid warastasime? Olge head, otfige, kas neid siit leiata?“

Madam hakkas ruttu kummuti sahtleid, lapiutski jne. awama, kuna ta suure wahetpidamata edasi jahwatas.

„Mul pole sugugi nõu, teie juures läbiotsimist toime panna, armas madam,“ ütlesin ma hästi rahustawalt. „Dieti tuln teie juure teie juures elawa näitleja Fredrikseni üle lähemaid teateid saama.“

Seekord ei suutnud tütar enese üle enam walitseda — ta punastas sügawaste ja astus atna juure wälja waatama.

„Fredriksen on wana küllalt, et enese eest ise hoolitseb,“ tähendas ema tusafelt. „Pealegi ei ole teda tõdus, ja millal ta tuleb, ei tea ma ütelda.“

Mul ei olnud näid seal enam midagi teha. Wõtsin kübara, niitustsin madami poole pead ja lahkusin.

Waevalt olin ühest trepist alla jõudnud, kui alt kuulsin rasteid jamamisi üles tulewat. Trepil peal tuli kõigepele it sisseöödud wikklibar nähtawale, siis kohwatunud, sile habemeta nägu, kust uneta olek filma paistis, ja kübara alt lofsalad lotid; seljas oli tulijal must, laitmata sabakuub, kuid selle sidiirind oli plekiline, jalas lõhenenud last-kingad ja heledad püksid.

Tulija silmitses mind laial pilgul ja kadus siis ülewalt wäitsesse eestuppa. See oli Ludwig Fredriksen, tuntud wäitse näitlejana, aga suure don Juonina. Tai näis õnnetult omadus olewat, pahaid elupigistust ruttu unustada. Sel filmapilgul ei tunnud ta mind nähtawaste enam, kuna ma omert alles kuu aja eest temaga minu toas kaunis wastikus jutus olime olnud. Selle jutu põhjusets oli aupatlik laenupalwe 1000 krooni suures ühele suurkaupmehele kunstniku poolt. Kaupmees arwas heats seda tirta politsei kätte anda; eht küll wistatäs kunstnik tale selle wäitse „laenu“ wastu paari rooja kirjatest pakkus, mis kaupmehe tütrel tale kirjutanud.

Wõib olla, eht ajame weel kord üksteisega juttu, mõlesin ma, kunstniku tenale kujule järele waadates, kui ta kadus — aga mitte näid. Teatud ideed, mis juba warim minus juba wirwendama hakanud, omandasi näid nimeit kindlama kuju ja ühinesid ühifets abelats. Ma uskusin, et ahela üts ots minu käes on, ja tahtsin teist otsapidi lähemale lobada. — Wõi oli wahest parem, kui selle järsu tõmbega kätte tahmasin?

Abel oli pealegi järgmisel wiisil tekkinud: kui ma madam Reierseni toast lahkusin, oli mulle mõte tulnud, et Eweline, wõib olla ka ta ema, teemandist midagi teab. Kui wäitselt kõõgist läbi tuln, puudutas mu küllnarmust muste kohwinduul — kannu paari tassiga. See juhus aratas minu mõtled tegewusele. Ea tuletas mulle meelde Eweline sõnad: „Ma lätsin kodu ema waatama, niipea kui kohwi muuseumi olin wälja koristanud.“

Ea pani kohwi muuseumis lauale, nägi, kui temantid näidati — nägi Jürgensi himu selle järele, kuulis, kuidas see ta eest 10,000 krooni pakkus! Päcoft lähleb ta muuseumist läbi, kui sealte kōit olid lahkunud, näeb ufse lahti olewat ja teab, et tarwitseb ainult kätt wälja sirutada, ja suur rahajumma on käes. Wõib olla, et ta seda kuidagi sai tarwitada. Willeks, seda ma küll weel ei tea, aga aiman seda juba.

Kui see mõttelait kõige oli, siis oli teemant praegu prokurator Jürgensi juures.

Seitsmes peatük.

Prokurator Jürgens.

Minu otsus oli kindel — tarwis oli wiibimata Jürgensi juure minna. Arwamine, nagu oleks wana Jürgens waraste warajajaks hakanud, ei talistanud mind. Ma teadsin, et kogumitsehaguse ees kōit kõlblised mõtled nagu hagnad tuule käes koowad, isearanis kui ka wanaduse nõrlus waimu juba tumendama hakkab. Raskus seisis ainult selles, kuidas wanameest nii kaugele saada, et ta, kui kilplonn tema käes oli, seda ka ütles. Siig lärebaid abindusi ma tarwitada ei tohtinud; tema oli nõel raut, ja teda kawalusega wõita ei olnud ka kerge. Tema oli kawal mees, ja kui tarwis oli warandust hoida, siis ka pilsiw wastupanija; seda teadsin ma juba endisest ajast.

Jürgens tundis mind hästi. Mul oli temaga mõnikord ametiasjus tegemist olnud, siis, kui temalt midagi oli warastada tahtnutud.

Peale selle olime tihti Friti juures koos olnud ja siis olin ma ka nii mõnigi kord tema juures käinud waatamas, kas ta wahenjal jälle mõnda haruldaft asja ei olnud osta saanud.

Noh, ja tunned Jürgensi kogust rahwusmuuseumis. Seal on neid terwe isearwalit osakond. Ea on juba enne surma kōit seltskonnale liikinud.

Tõdus, teisi riideid selga pannes, seadsin sõjaplaani kokku

S. Teterini ülesvõtte.

Esimene vabadusepüha Tallinnas. Rongikäik Lõnismäelt S. Pärnu maantele pööramas. Cesotšas pärjad.

Ei ta olnud iseäranis peenike, ei ka kaval; ta oli olnud ainult tavaline pide, nagu warsti kuuled, aga, nagu näed, ometi hea küllalt siin kohal.

Ma tõlistasin Muntedami uulitsal nr. 13 Jürgensi kella. Ta elas teisel korral. Oue pool tühjes oli köök ja teenijatuba. Viimases elas ta keetja ehk majapidaja; üle koja eestoa vastas elas teener. Jürgens ise elas toas, mis uulitsa pool seisis, kuna teised kolm tuba, mis ka uulitsa poole olid, ta kogude all olid.

Minu nõu peale oli ta milu ettevaatuse abinõu tarwitusele mõtnud, et wargad sisse ei pääseks; ukseid olid tõwad ja atende ees tressid; kallid asjad seifid tal tulekindlates raudkappides.

Teener awas mulle ukse. Põhjus, miks prokurator teenrit pidas, oli, et ta, nagu juba tord tähendasin, peaaegu halwatum oli. Küll mõis ta tubades ise liikuda, olgugi waevaliselt; aga uulitsal ajas teener teda rafastega tooli peal edasi. Pealegi oli Jürgens lahke mees ja rikkusest hoolimata ka väga kokkahooldlik. Ainult kogude asjus ei hoidnud ta raha. Seal oli ta mõnikord otse pillaja.

Prokurator tõusis tugitoolist waewaga üles ja wantus mulle wastu. Paljas pea pigimütsiga, juur nina, raskelangenud wanad põsed ja kahe kõrge püsttrae wahel seisew torisus kael, nuustubalast wärwitud rinnastne, põline-wana must, lühike krub, ruudulised püksid ja hästi puhastatud saapad. See oli peamulje, mis raul awaldas. Ta filmad jooksid wett ja ta pill oli wahetewahel tuhm; mõnikord aga

pilgutaskid nad kawalaste ja teatakid, et raul tord oli kawal mees olnud ja niidiki weel ennast ei lastnud kergeste kotti ajada.

Ta andis mulle kätt, kobas teisega pikka kuldketi, mis uuriga tastu ulatas, ja algas ise juttu. Ta hääl wabises natule ja ta näis ka pifut rahutuks saawat, kui mind nägi; aga raske oli ütelda, kas need sümptomid ta wanaduse loomulik tagajärg olid või oli tal midagi warjata, mispärast ta mind nähes kookus.

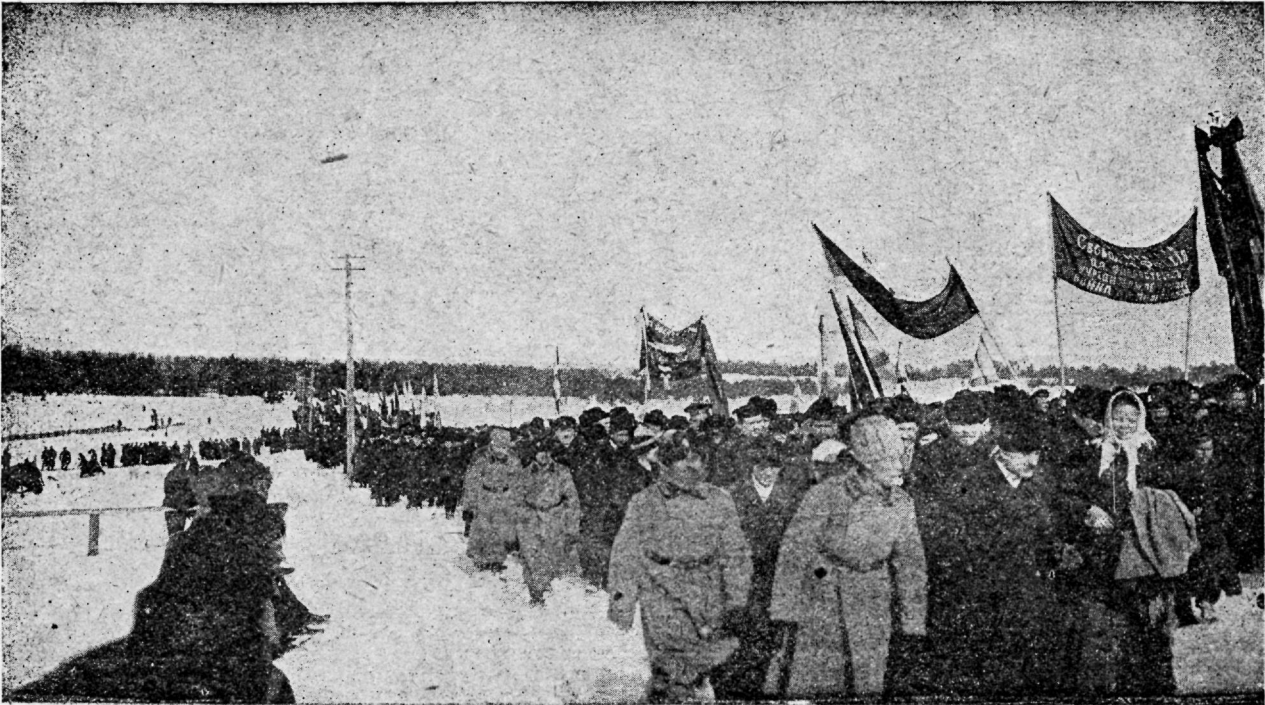
„No waata, waata, herra Mont!“ ütles ta. „Sellest on hull aega mõdda, kui mul wiimati au oli teid oma juures näha. Kas tohju enesele seda lõbu lubada, et teile mõnda ilusat asja näitan, mis hiljuti oksiin? — Pealegi on teil alati nii hirmus wähe aeg, et ma kardan, et teie minu korjandust weel ita! dieti ei ole filmitsenud.“

Need sõnad selgitaskid, et raulal, kui teemant tõeste tema käes oli, see kindlas kohas seisis, ja niisuguseid kindlaid kohte oli siin palju. Wanad mõõblid olid täis kõrge ustumatamaid warjupaite, salalaekaid jne.

„Suur tänu, herra prokurator,“ wastasin mina jutukalt; „aga teekord tuln ametiasjus ja mul on weel wähem aega kui harilikult.“

„Sellest on kahju,“ urises raul ja wajus tooli peale. Siis wõttis ta wärisewatel kätel nuustubakat.

„Kas soowite ka?“ küsis ta ja wastas siis ka ise: „ei, meie aja noored nuustubakat enam ei tarwita; aga wõtte istet, herra kormmisjar — wõtte istet!“

S. Feterint ülesvõtte.

Estimene vabadusepäha Tallinnas. Rongkäigu viimane pool Rahumäele lähinemas.

„Tänan!“

Ma istusin otse rauga ette ja lasin tema poole lõngu. „Tutt on häbemata wargusest, mis meie linnas on korda saadetud; on ära warastatud väga kallid asjad ja politseimeister tegi mulle ülesandeks teilt küsida —“

„Ega teie ometi ei usu, et mina warastatud asja osatan?“

Prokuratori filmad pilgutaskid rahutult ja ta kõhn käsi käis uuriletti mööda ülles ja alla.

„Ei, muidugi mitte, herra prokurator; aga teie teate, paar korda on juhtunud, et teile warastatud asju müüa pakuti ja teie meile wargate kättejihatamises häid näpunäiteid andsite; — sellepärast —“

„Ei, seekord ei saa ma teid aidata, ei, mitte sugugi —“

„Aga teie ei ole ju veel kuulnudki, millest jutt on.“

„Ei — aga — aga — mina ei ole kuu aega enam midagi tähtsat, mis — mis teid mõiks huvitada.“

„See on paha, väga paha! — — Sellega kaob meie viimane lootus; kui käewõru nüüd väljamaale viiakse, siis lähed asi üsna raskes —“

„Teie ütlete: käewõru! Oli see siis käewõru?“

„Muidugi käewõru, väga tore käewõru, kallikiwidega ilustatud, mis eila teatri riidepanemise toasti Adelina Pattil ära warastati. — Teie teate, et ta neil päewil siin ette astub — tema sai selle käewõru Brasilia keisri käest kingituseks.“

„See muidugi on väga paha! Aga nagu ma ju ütlesin, minule ei ole viimasel ajal keegi midagi sellisarnast müüa pakkunud.“

Raul tundis enda hästi lergema olevat; ta kõlistas ja kästis teenril weini ja sigarid tuua.

„Jooge minuga klaas weini, herra kommisar; noortele ja wanadele teeb klaas weini head ja paremat, kui see, teie ei saa. Selle tõin ma aastal 1847 ise sportost kaasa.“

Meie jöime — weini oli hea.

Prokurator oli jutu kaduma läinud ehtest rutu lõpetanud ja mitmesugustest sündmustest aastal 1720 jne. jutus-

tama hakanud. Raul mul ei olnud mitte nõu, teda patus surra lasta; ma olin kaitsekaarawid awanud ja jooksin tormi.

„Sirmus asi — need kallide asjade wargused, mida linnas nüüd tihti kordub,“ ütlesin ma; „keegi ei aima, kui palju need politseile peawalu teewad.“

„Mõistan,“ wastas prokurator tufaselt, et ma jälle endist juttu puututaksin, ning täitis klaasid wabisewail sõrmil uueste.

„Jah,“ jatkasin ma, „igakuks, kellel nii kallid asju on, peaks niisama ettewaatlik olema, kui wana Friit Drammensi uulitsal.“

Kui raul Friit nime kuulis, hüppas ta toolilt peaaegu ülles, aga mina kõnelesin halastamata edasi:

„Jah, keda asi on see — see viimane wargus wana Friit juures!“

Ja ma hakkasin südamest ja pilalt naerma; see minu naer mõjus rauga närwide peale nähtawaste väga pahaste. Siis jatkasin ma:

„Kas teie siis veel midagi pole kuulnud? Noh waadake!“

Wanal Friitil on suur hull haruldast asju, millest paljud kullast, hõbedast ja kallidest kiwidest on ning väga palju malfawad. Tema juures käib palju inimesi, osalt külas, osalt tema korjandusi waatamas. Wana Friitli wäsitas alatine walmelolek ära ja sellepärast lastis ta kallid asjad järele teha: kullatud waff kulla ja klaas kalliskiwide ajemele. — See on pealegi suur saladus, nii et isegi ta kõige paremad sõbrad ta asja ehtsateks peawad, kuna ta algupärandid kõik panga teraskambris seiwawad.“

„Sumalute, mis te ütlete!“

Ja raul stutas oma laela nagu wõru seest pikka.

„Aga kuulge edasi! Eila kaob kõige kallim asi ta korjanduse seast; usun, see oli must teemant kuldraamis, mida „mustaks kilponnaks“ kutsuti. — Meie usume, et waras sellega väljamaale reisis — — hõbeda — 50 öre wäärtuses wafe ja 2 krooni lihwitud klaasi pärast!“

Ja ma hakkasin uueste waljuste naerma.

Raul wajus kõssi, katjus plüsti tõusta ja ahmis õhtu.

Mina kartsin, et ta rabanduse saab, mõtisin tal kaelarätku taelaft ära ja helistasin teenrit.

Kuid meie ajasime ta jälle jaluse; oli wana wint-ke naht, peab üttelema. Ma teadsin nüüd, mis teada tahsin: teemant oli rauga käes peidus. Raskus seisis nüüd selles, kuidas teda seda wälja andma sundida, ilma et raskemaid abinõusi tarwitusele tuli võtta.

Mitpea kui nägin, et raul jälle kohasemaks sai, lahku-
sin ma.

Teener saatis mind eestuppa, et mulle uft awada. Kuid seal litlestin ma temale ruttu:

"Teie teate wististe juba, kes ma olen."

"Teon — teie olete politseikommissar Monk," wastas mees imestades ja wiivitades.

"See küll siis jätke mu siia ettetuppa; kuid wälimine üks pöörate lahti ja luttu, et prokurator usuts, et ma juba ära läksin."

Mees wiivitas weel itka ja silmitses mind koheldes.

"Nuttu! Mis mina teen, sünnib seaduse nimel; pitaks seletamiseks pole mul aega!"

Ta tegi mis läksin, ja läks siis jälle tuppa rauga juure.

Kõik sündis, nagu ma ette olin arwanud. Teener tuli toasi warsti jälle wälja ja kadus minu käsul oma tuppa.

Mina tõmbasin saapad jalast ja awasin tasalesti prokuratori toa ukse. Nagu ma ootasin, oli ühte oma korjan-
dustetuppa läinud. Tasalesti lätsin ma tale järele. Seesmis-
ses toas seisis raul ühe lahise raudlapi ukse ees ja seadis parajaste wabisevail sõrmil wanamoelisi ümarguste klaasi-
dega prilli nina peale.

Ma ootasin, kui ta ühest sahtlist midagi wälja võttis ja selle just filmade ette hoidis. Siis panin ma oma käe tema õla peale ja juba lähemal filmapilgul wiibis must kilpõnn hästihoituna minu taskus

Ma juhtisin rauga ettewaatlikult tooli juure. Ta põ-
nud sõnagi lausunud. Ta jäi istuma ja ahmis õhtu, kuna ta filmad poolunike kinni wajusid ja ta käed rüpes tant-
sids.

Siis andsin tale klaasi weini. Kuni ta wiimaks jälle rääkima hakkas.

"Misuguse õigusega tungite teie siia sisse ja wõtate minult mu omanduse?" pahandas ta, "See teemant on minu oma — ohtsin ta aujaste."

Ta ta sirutas käe wälja, nagu ootaks ta teemandi kät-
tetaamist.

"See teemant on warastatud," wastasin mina, "ja mina annan ta kohtu kätte. Ma tahetsen, et teid kawalusega pi-
din ära mõitma, et teemanti sel kombel kätte saada; aga ma nägin, et teie teda wabatahtlikult ei olets wälja an-
nub."

"Mina olen ta ohtnud ja kinni maksnud; warastatud ta ei ole. Mis teie tegite, lähed teile kallits, herra Monk, teie —"

Urge pikemalt enam rääkige!" wastasin ma otustawalt.

"Kelle käest teie ta ohtite?"

"Mina ohtsin selle teemandi — — preili Friti käest, kes ta onu käest sai —"

Raugemale raul ei jõudnud, sest minu sõrmed kahmasid ta kõrist kinni.

See kestis ainult filmapilgu, siis lastsin ma ta kõri jälle lahti ja mõrgasin wihahelt:

"Mis julgete teie selle noore preili, Sigridi, minu — —
tahtsin ütelda: wana Friti wennaütre koha ütelda? Friti on warguse ise illes annud, ja kui teie ütlete, et preili Friti teile selle teemandi müüis, siis ütlete sellega ühtlasi, et preili Friti selle kalli asja warastas. Tänaage Jumalat, et wana olete, muidu —"

Raul sirutas käe wälja, et kõlistada, kuid kella ei olnud ligidal. Ta pill uitas mehtlikult riugi.

Ma sain aru, et teda surmani olin ehmatanud, ja jäin nüüd korraga wäga rahulikult — üteldes:

"Dige mõistlik, herra prokurator, ja mõtelge rahulikult järele. Teemandi ohtmine oli teie poolt ettewaatamatus, aga maailm teab ju, et seda heas usus tegite. Kuid tarwilik on, et tõetruu seletuse selle üle annate, kuidas te kilpõnna saite

ja — kelle käest. Ei tee teie seda, siis lõpeb lugu teile pa-
haste. Sellest saate wististe ta ise aru?"

"Mina saan ainult sellest aru, et selle teemandi ühe noore neiu käest 5 00 krooni eest ohtsin. Enam ta ei tüsi-
nud," wastas raul wärisedes, kuna ta filmad elowamaks muutusid. "Kui usute, et müüja preili Friti ei olnud, siis wõib see küll nii olla, aga siis oli see wististe teine neiu sealt majast; usun teda kutsuakse Eweline nimega. Jah, tema oli see, kui seda just teada tahate."

"Jah, see on ta tõenäolisem, herra prokurator," wastas-
sin mina julgustawalt, sest ma tundsin oma õgeduse üle wanamehe wastu häbi. "Teie peate mind wabandama, et ma teie wastu pisut kare olin."

Ma kõlistasin nüüd ise teenrit ja andsin tema juures olekul prokuratorile kwiitungi kilpõnna wastu, mis kaasa wõtsin.

Politseimeister ei imestanud wähe, kui teemandi tema ette lauale panin. Mitpea kui aruande olin ära annud, soo-
wis ta mulle õnne ja kiitis mind mu osawuse eest.

Ma arwasin ülekõrgselt prokuratori wileisat wabanduse katset nimetada, et teemandi müüja preili Friti olnud.

Politseimeister ei arwanudki wana Jürgensti osawõtmist selles osjas tähts. Tema arwas:

"See mees tuleb lohe käemeeste alla panna. Pealegi tunnistas kohus ta waimu poolst nõrgaks, kui prokurör ta kohtu alla peaks andma."

Sellepoolet olime ühel arwamisel.

Siis andsin ma oma kilaaläigu üle madam Neierseni juures aru, kus näitleja nime nimetatud, kui ta minu koku juhtumistest näitlejaga.

"Kui teie dieti mõistan," ütles politseimeister, "siis usute, et ilusa toanetti ja kena näitleja wahel armuühend-
dus on?"

"Jah."

"Ja siis lähete weel kaugemale: ohtite sellest põhjust, miks õnnetu neiu kilpõnna warastas — üks ole tõsi?"

"Jah, ei wõi salata, et mulle niisugune mõte tuli; ai-
nult see näib iseäralik olewat, et Eweline taoline neiu, leda preili Friti tüdriks, korralitaks neiuks nimetab ja kes kõige järele, mis ma olen kuulnud, ta iseloomulik ja tõearmastaja näib olewat, üht niisugust hilparatat, nagu see näitleja, armastama näib hakanud olewat ja tema wõimuuse alla on sattunud."

"Mis, armas Monk," ütles politseimeister naeratades, "kas on teil nii pika politseiteenistuse järele õrnema soo kohta ilka weel illusiooni? Kas tõdes weel usute neid ilusaid raamatuid, mis meie jutustawad, kuidas „mehine otsetohe-
jus“ ja „õiglus“ naisterahwast nõiub?"

"Ei, ma olen wiimastel aastatel uii mõndagi näinud, mis —"

Jah, teie olete mõndagi näinud, mis teile tõendab, et kõige suuremad don Juanid ta kõige suuremad waletajad on, ja et sileda näoga mees, kes meelitada ja waletada os-
kab, ilusa soo peale suuremat mõju awaldab kui iga teine aus mees — e's ole nii?"

Mina olin oma filema nalkalate kilaalustega harjunud ja ei mõinud ta salata, et minu kogemused temale suuremal mõedul õiguse andsid. Ma ei mõinud selles asjas tale ka wastu waielda, sest et minu kahtlus Eweline teo põhjuste asjus niisamamugusest targutamistest oli tekitatud.

"See küll," ütles politseimeister, "kui teie juba inimese olete politseiteenistuses seisnud, siis ei ole teil naiste idea-
libe wastu enam wähematti aularrust. Kuid nüüd kõneleme teemandi wargusest. Teie saate lohe wang-stufetäsu ja kõige parem on, kui selle neiu nii ruttu kui võimalik wangi wõ-
tate. Wida warem see sünnib, seda enam on lootust raha jälle kätte saada, raha, mis ta prokuratori käest sai."

"Wabandage, herra politseimeister," wastasin mina, "Eweline on praegu wististe Friti majas ja jääb õffeks sinna. Fritile olets paha, kui neiu tema majas wangi wõ-
taks. On teil midagi selle wastu, et ma sellega homieni ootan? Siis lähed Eweline wististe ema vaatama. Seda võimalust wõib tarwitada ja ühtlasi läbiotsimine ette võtta. On madam Neiersen taasteadja, siis saatsime tema käest wa-

Karl Tõnisson,
Tallinnast.
Tegewas mereväes.

August Ruul, Tondi,
Tallinnast. Tegewas laewawäes.

Martin Väivi,
Walgast.
Tegewas sõjawäes.

heft ta raha kätte. Igatahes usun ma, et madami kergem on üle trumbata kui tema tütar.”

„Mga kas teie ei kardate, et raha wahajal kõrwale toimetatakse, kui see weel sündinud ei ole?”

„Mina usun otse wastuõia, et see hea on, kui Eweline täna õhtul rahule jätame. Muidugi lasen ma teda õpsel walwata.”

„Ka nõitleja?”

„On juba hästi kates. Salapolitseinik Kõrstadil on käst teda walwata ja linnast lahkumise katse puhul wangi wõtta.”

„Noh, see on hea. Tehke, mis tahate, herra Monk; usun, et teie minust parem detektiiv olete. Peaksite teie täna õhtul wana Fritzi trehwama, siis terwitoge teda minu poolt ja ütlege talle, et ma teemandi lohtu otjuseni oma kätte jätan ja teda hästi hoian.”

Witte iust kerge südamega ei läinud ma sel õhtul Drammenfi uulitsale, niipea kui oma ametnikkudele olin tarwili- kuld käsi annud. Ma teadsin, et teated, mis wiisin, wana Fritzi ja Sigridi sügawaste kurwastasid.

Kuid kui ju tüki maad olin läinud, tuli mule meelde, et mul sel õhtul „villa Ballaratis” midagi teha polnud. Majas ei lohitud teada, et teemant leitud, wähemalt mitte niiku, kui Eweline seal wiibis. Wona Fritzi ja Sigridi küllikid minult wistisite, kas midagi juba leitud, ja waletada ma ei tahtnud. Mit wäga kui ma Sigridi järele ka igatse- sin, pöörafin ümber ja läksin koju, kui enne weel lohwima- jas olin õhtust jõunud.

Kodus telefonerisin ma politseisse ja küsisin, kas polit- seinikkudest wohest pole teateid tulnud. Et olnud. Eweline wiibis tõesste Fritzi majas ja maja walwati.

Ma hakkasin päewaste sündmuste üle järele mõtlema. Kõik oli mul korra läinud, ja ometi ei olnud ma rahul; wistisite oli sellejuures mõte Eweline peale süüdi, kes enda õnnetuks oli teinud — wõi — ?

Kui ja etteaimdusi usud wõi seda, et suur õnnetus — ilma et põhjust teaksime — oma warjude kaugele ette wis- tab — siis süüdistata sellejuures neid põhjust; lühidalt: ma tundsin enda rõhutatud ja mitte terve olewat, ja kui ma woo- disse heitsin, kestis see weel kaua oega, enne kui uni tuli.

Seearalt rahutus täitis mu südant ja rikkus selle taga- järjel mu närwi.

Raheljas peatüki.

Wangistamine

„Näitleja on kadunud, herra komisjar!”

Need sõnad arataksid mu teisel hommikul kell 7. Minu woodi ees seisis minu usaldusewäär ametnik Kõrstad pikema näoga kui harilikult.

„Mis te ütlete? Lasstite ta putku panna? See oleks — —”

„Jah, aga kes oleks arwata wõinud, et — —”

„See küll, minge ehitaja tupp ja jooge lohwi ma pa-

nen enda ruttu riidesse — siis räägime asja üle lähe- malt!”

Politseiametniku elu on wäga rahutu ja mina olin oma ametnikkudele käsi annud, otsekohe minu eluforterisse tulla ja nimelt igal ajal, kui neil midagi tähtsat oli teatada.

See ei olnud siis esimene kord, et mind niimoodi woo- bis üllatati; aga et teadet moodis wastu wõtta küllalt au- wäärilik ei olnud, siis liikkasin asja niikoua ebas, kuni ri- des olin. Kuid see ei kestnud kuigi kaua.

Minu perenaine oli wahajal politseinitule lohwi annud, kuid politseinikul ei olnud nähtawaste isu; wähemalt oli tal wõimata minu tulekul weel ebas süüa; tema algas kobe:

„Ma wõin aruande kobe ära anda, herra komisjar, ja jutustada, kui häbematakt mind peteti. — — Jah, et nii- sugune tüdrukulikk mind nii narrima pidi, mind, kes ma juba 27 aastat politseis teenin — —”

„Urge tallepärast muretlege, mu armas Kõrstad,” rahu- stasin ma teda, sest ta oli nii erutatud, et waewoga enast rahuliku hoidis, „kui tarwis, saan ta jälle kätte. Peakite olen ma kindel, et see teie süü ei olnud, kui ta ehitaja õhuks muutus; jooge weel taks lohwi ja jutustage ebas.”

„Tänan, ma ei taha enam lohwi; aga niikid aruanne! Teie teate, et ma eila lõunal käsu sain, näitlejat walwata ja linnast putku panemise puhul wangi wõtta. Noh, est- mestel tundidel ei olnud teda raste walwata, sest ta istus Sirol restoranis teisel korral ühes toas kahelka kuni kümne teise näitleja seltsis. Nad jõid wäga peenest lõunast ja jõid niivalgu shampanjerit, et mul peaaegu hirm peale tuli, kui nägin, kui palju tühje pudelid wälja toodi. Mina tunnen sealset ülemlõnerit, waadake, ja rääkisin temaga, kui nad sees jõid. Watsja oli Fredrikson — —”

„Kas teate kindlaste, et tema?”

„Kindlaste, herra komisjar! Ma telefonerisin politseisse ja sain abilisets ühe meie noorema ametniku. Meie walwa- sime waheldamisi, kuna näitlejad jõid ja jõid. Peale lõunasõõqi tellisid nad lohwi ja mitmesuguseid liõrriki ja purietasid nõndawiski õhtu tulla kuuent. Siis läks Fred- rikson koju, Kusselöki uulitsale nr. 44 ja jäi sinna tulla 9 õhtu. Wistisite oli ta wahajal maganud, sest ta nägi täitja kaine wälja, kui jälle uulitsale astus, kuna ta Sirolist tulles laaku täis oli. Tal oli suur käsitõhwer käes, aga mitte mi- dagi muud reisisasja, ja seljas olid tal needlamad riided, mis ta terve õhtupoolik oli kannud.”

„Oli ta käsitõhwer uus?”

„Tulnuks; aga kuulate, kui kawal ta oli: ta läks Dram- menfi uulitsa nurgale moorimeeste peatuspaigale ja wõttis seal moorimehe. Mina ja noorem ametnik wõtsime ka trossa ja sõitsime talle järele. Kas ta tagaajamist märkas wõi ei, seda ma ei tea. Meie pidime temast ju tüki maad eemale hoidma, et ta kahtlema ei hakkaks. Ta sõitis otsekohe „Wit- toria” wõerastemajasse, kuhu ta warawast sisse kadus. Woo- rimees sõitis tühja trossaga ebas.

(Särgneb.)

Karl Reinberg,
Petroor. kub.
Austria sõjaväes.

Karl Vestal,
Tartu.
Sõjaväes sõjaväes.

August Schüts,
Pärnu.
Sõjaväes sõjaväes.

Eduard Aperia,
Pärnu.
Sõjaväes sõjaväes.

Jakob Suus,
Mõisaühist.
Sõjaväes sõjaväes.

Sruudufemurdmise tõendused.

Portugali jutuke. Tõlt. Im.

Raine oli suremas . . .

Mees, kes temaga paljud aastad pühas ühenduses oli elanud, lugu eetud Ahtierza, istus oma kahe poja seltsis tema kõrvas ja vaatas pealt, kuidas tema elu hirmas surmahetkuses aegamisi lustus. See oli perekond, keda tihedalt sidemed ühendasid. Isa oli ärimees, ja pojaad hoolitsesid abiliselt tema igapäevase töö juures. Ühe sõnaga: eeskujulit perekond.

Theodore oli suremas. Sa soovis pihvida.

"Enne . . ." sõnas ta, "enne, kui preester tuleb, on mul sinule midagi ütelda . . . ainult sinule."

Mõlemad pojad lätsid wälja. Ja siis järgnes kohutaw ülestunnistus, mis ühe filmapilguga tolmkümme aastat kestnud perekonna-õnne häwitas!

"Üks minu poegadeft . . . üks meie poegadeft . . . on minu . . . ainult minu poeg . . ."

Ahtierza unustas kurma, mis naife kohal hõljus . . .

"Misfugune? Mis sa kõnelesid? Mina, kes ma neid mõlemaid kõigest südameft armastasin, — mina tergeusliti nari ja rumal!"

"Jah . . ."

"Misfugune? Carlos? Fernando? — Kõnele siis ometi!"

"Tõendu'ed on . . . tohtri lääes . . ."

"Tõendused! Mit on siis selleft wähemalt lastkümme wiis aastat möödas, kui . . ."

"Jah . . ."

"Ab! . . . Ei, ei, sa ei tohi enne surra, kui sa mulle pole ütelnud . . . Kõnele ometi . . . Sina äraneetud!"

Suri ja katsus ennast üles ajada ja awas filmad; seal aga langes ta pea jõuetult patjadele tagasi . . . Sa oli surmud . . .

Ahtierzal jätuks siiski niipalju meeletindlust, et ennast koguda ja waadata, kuidas tema pojad nutawad, s. o. üks poeg, kuna oga teine, selle kohta ta ei teadnud, kelle poeg see dieti oli, ta siinsamas seltsis ja armastatud ema taga nuttis . . .

Kui hirmus aeg see oli! . . .

Ahtierza ei saanud neil kümnel ööl filmagi finni. Jtta ja itta kalle pidi ta selle peale mõttema, et üks neift kahest olewuseft, keda ta ühtewiisi armastas, tema poeg ei olnudli.

Ja kuidas pidi ta selle hirmsa saladuse üle selgusele jõudma? Kuidas wõis ta ta seda teift endise armastusega edasi armastada?

"Tohtri lääes on tõendused . . ." oli surija ütelnud.

Doktor Mon eon oli nende wana sõber ja tundis Ahtierza naift juba tütarlapsena.

Ja nüüd oli Ahtierza tema Valenciaft, kus ta juhtumist wiibis, kohale kutsunud.

Pojad panid selle übefta päewa jooksul isa mee'eolu täbele. Nad kuulsid, kuidas ta õsteti waluste mõttes, ja läisid teda rahustamas. Nad märkasid, et ta neid umbusaldusega silmitses.

"Mis see ometi tähendab?" küsisid nad endilt.

Ja kui nad nägid, et doktor sinna sõitis ja isa tema järele ukse luku teeras, jäid nad nende jutujamist kuulatama ning kuulsid kõit, kõit . . . Jah, kõit! . . . Kui hirmus õhtu see oli!

"Jah, minu lääes on tõendused, nad on selle ümbriku sees siin. Theodore usaldas nad minu kätte, selleft on juba pea'e kahe'ümne aasta tagasi. Küll ja ise waatab ja otsustad — mis teha! Sul on kaks poega, keda sa ühtewiisi armastad . . ."

"Kõnele nüüd mul . . ."

"Kats. Sa saad seda tohe teada, niipea kui ma selle ümbriku sinu kätte olen annud, — kumb neift seadus'ine ja kumb wõeras on. Mõle hästi järele, mõlemad armastawad sind ühtewiisi, mõlemad on ausad ja head . . ."

"Anna ümbrik siia."

Seltamal filmapilgul tõmmasid Carlos ja Fernando ukse, mille taga nad kuulatanud olid, otjustawalt lahti, ja seisid nüüd mõlemi sõbra ees.

"Jä, kui mina see olen," hüüdis Carlos, "siis ära nea mind mitte ega tõuka mind eneseft, ma nõuan ainult sinu armastust ega ei taba kellegi teie poeg olla!"

"Jä, kui mina see olen," hüüdis Fernando, "siis ära tasu mitte minule meie armata ema elstuse eest kätte . . . Ma tahan alati sinu poeg olla;"

"Sa näed . . ." sõnas doktor, kirjastastust patu ümbrikut wälja tõmmates, "nüüd tee, nagu heaks arwad."

Sa wiiskas ümbriku laua peale ja pani lääes r sti.

Mõlemad nooredmehed langesid õnnetu isa ees põlwile, nagu nad seda Jumala ees oleks teinud . . . Sel kohutawal waikusel filmapilgul, mida ainult laminaft-kõstuw puude pragin segas, hakkasid lähedusesolewa kiriku kellad helisema . . .

Ahtierza waatas paremale ja pahemale poole, kuulis õnnetute noortemeeste nuuksumist, wõitis ümbriku, heitis selle laminaasse ja hüüdis, läti tatali laotades:

"Minu — minu omad olete teie mõlemad. Tulge tulge minu juure, minu lapsed!"

"Meie Matsi"

tellimiste wastuwõtmine wältab edasi.

Tellimise hind tätejaatmisega aastas 5 r. 50 L., 6 kuu eest 3 r. 3 kuu eest 1 r. 60 L. Toimetuseft ise ära wiles: aastas 4 r. 50 L., 6 kuu eest 2 r. 30 L., 3 kuu eest 1 r. 30 L. Annub iga laudaw. Adressi muutmise eest 10 kop. Adressi muutmisel ja tellimise uuendamisel palume senist adressi nr. teatada.

Sotmetus ja tallrus:

Tallinnas, Harju ja Kõikli nullitja nurgal nr. 46/15, "Teaduse" raamatukaupluses.

S. Seterini ülesvõtte.

Esimene vabandusepäeva Tallinnas. Veinamarsfi helidel panewad saatkonnad ühishauale pürgasi.

Näitemäng

S a j u j a,

mille ettekandmiseks tsensori poolt luba ei saadud, on nüüd mängimiseks waba.

Tallinnas, „Teaduse“ kirjastus.

Soldati päewaraamatust.

Austatud neid! Ma ei tea isegi, kust mul see tahtmine tuleb, ikka teile kirjutada. Et aga sellest üksteisest, ühekülgselt sõjamehe elust midagi tähtsat ega huvitawat pajutada ei ole, siis mäklisin mõned juhtumised, mõtted ja muljed päewaraamatuna üles. Sõja asjades jään aga erapooletuks. Urwan, et need niisugused wanad, kulumud nähtused on, et nad teid, sõna tõsises mõttes, kuigi palju ei huvita — parem midagi muud.

15. webruar. Täna on wist teinudal: kodumaal pudruõhtu, seega wähe tähtsam päew. Weil oli täna valgapäew. Saime terve kuupalga, protientidega 15 rubla — ekssin, lopitat. Valga järel läheb meestel tohe mäng lahti. Proowitakse tohe 21, kas kaardid weawad. Ratsufin ka. Mul pole aga iialgi mängimises õnne — kaotasin tohe oma terve kuupalga. Kaarti mängitakse aja furnuütlõõmifeks alati. Kui raka ei ole, mängitakse muidu: wene-lased mängiwad kõigerohkem „kõjollu“, eestlased jälle isefestkis marjaasi ehk oma trumpi.

18. webruar. Laupäew. Ei uskunud isegi, et täna just laupäew on, enne kui tähtsamatust järel waatasin. Siin on kõik päewad ühewärwilised, siis ei mõista nerde wahel suurt wabet teha, nii et wahel päewade nimede pärast waidlema mine. Et ilmaelu liiga mage ei oleks, raputas taewataat soola asemel lund wahela, ja weel lähe helde käega, õhtral mõedul. Tänuksitumad oleksime olnud, kui ta lume asemel midagi muud, näituse's — nagu Ssraeli lastele kõrbes — manna maha oleks lastnud.

19. webruar. Täna on siis tõeste püha. Käisin kullinnas, „Lätural“ omale pütsilapvi ostmas. Käisin juudi läest, mis riie maksab. Juut sadistab kui harakas aia-

teibas: „See olep hea riie, kallis riie, see ma'sap rubla toll.“ „Oled sa, kithabe, lolliks lä nud wõil“ üt'en ma, juudile ruskat nina alla pannes. „Noh, kui rubel toll, siis mõda ära mitu tolli mu pükste lopiks läheb!“ tähendan, pükste kakkist poolt tale, nina alla pöbrates. Juut sai wihafeks ja püksid jäid takti. Ennewanaste müüdi täiturul taskukellasi toobiwissi, ei tulnud meelde küsida, kui palju nüüd toop maksab.

21. webruar. Mul oli täna tõeste üks tähtis päew — sünnipäew. Kui wanaks ma aga soin, jääb ja'adufeks, sest kui ma seda ilmutan, hakkate mind wiimaks wanaks poisiks p'dama. Teate juba omast käest, kui tähtis see päew on. Neidudel on ta ihearansis siis tähtis, kui nad weel tu'd-eluaastates wiibiwad. Kui aga juba hõbedane eluiga kätte jõuab, siis õhtab mõnigi: „Oh, kui mul neid sünnipäewi elus ei oleks, siis ei läheks ma ka enneagu nii wanaks!“ Mina annan aga teile head nõu: ärge, wanust kartes, iialgi sünnipäewi pidaage — unustage nad parem ära — siis ei lähe teie iialgi wanaks.“ Wisasin sel' tähtsal hommikul teetruusile tats tütti rohtem suhkurit sisse, kui hari ikult, ja panin le wale paksemalt soola peale. Sool on ju kasulik. Wana rohwas ütles ikka: isõ heosti soolast, siis on süda tugew! Sünnipäewa kaartisi ma küll ei saanud, nagu teie, aga fakslane mängis mind auwissi järel õhu kaudu grammofoniga hommitul magamast üles — sai nõnd'gi palju lõbu. . .

22. webruar. Nägin õffel õige midaai ilusat, roofilist unes. Niisuguse d komplimentisi näeb ainult unes, tegelikult peab sellest suu puhtaks pühkima. . . Sommitul oli kõik meelest läinud ja rääti a ei tea temast enam midagi.

23. webruar. Niisamafugune kui mullu sel ajal.

25. webruar. Tänapäew oli niisamafugune, kui eilaneigi.

26. webruar. Lugesin lehe otsast otsani läbi. Kõige-paremine seedib mu peajuu kuulutusi. Need on head jämedad haigete filmadega lugeda. Peened kirjad on peened lugeda, ne's on peened sõnad ja peened mõtted, nad tarwitawad peent mõistet, weel peenemat arusaamist. Jämedates sõnades on aga jämedad mõtted, jämedad jooned, neid on hea lugeda ja lerge mõista. Olen otsinud, et kas mõni koduwäi toha kuulutus filma puutus, kuid, kahjuks, pole seda siiafaadil leidnud. Ainult mõne üksiku naiste-rahwa juures torter saada, see ei puutu aga asjasse — ei

ole aineliselt kasulik. Ja seal Narwa lehes, no küll on aga seal neid kinode reklaame: kõiit ennendajemata, enne-olemata, esimest korda Narwas. Ja vidud — itka lõpuks tantš jne. Küll mõib seal Narwas õige lõbu laialt olla! Seal lauleks tobe ühe Amerita waltseri — tundmustega... Ja ega Narwa neiidu korvi ei teeks? Weel toredam oleks „tuläitada“: küll Petrowstis, küll Iwani pool, Darufinas ja Pimeaias, Wallipeal, Zuhentalis, Joal, Parohodi priistanis, tuft „kirpitsa sawodi“ suurt truba hõa näha ja suwel mööda raudteed Paemurru metsis.

27. webruar. Dotsime posti, mis harilikult itka õhtu kell 10 ajal tuleb. Täna õhtu jäi aga paar tundi hiljemaks. Ja see on ta ainuke asi, teda igamees iga õhtu ootab. See toob enesega itka midagi oodatawat, uut; teda ootame nagu lapsed isa linnast tulema, kes neile saia toob.

Kõit on siis jalul, kui kirjad tulewad. „Kas mulle on? Kas mulle ei olnud?“ küsib üks ja teine. „Ei olnud. Kirjutawad weel,“ annab kirjajagaja wastuseks. Kes kirja sa h, on rõemus ja õnnelik. Kes ise lugeda ei mõista, laseb seltsimeest seda teha, ja kuulab siis ise suure õhnaaga, nagu iga sõna alla neelates. Suurem osa kirjast on jämedate tähtedega — jämedad lugeda — terve küla poolt termitusti läis. Urmas naine kirjutab armijale mehele, et Jumal teda jälle siiguwesega on õnnistanud ja tale noore lapewõsufese omaft suureft armust ja helduseft juure on tinninud.

„Noh, kust ta kurat selle jälle sai?“ sülitab mees siidametäiega. „Ise olen juba mitmet aastat kodust ära, aga lapsi tuleb kui masinast!“

Ra panewad wenelased seda imeks, et meie Eesti poissid tundmatate neiudega kirjawahetust teewad, mille tõttu nad ta alati neist rõhsem kirjasi saawad. Nemad niisuguste asjadega suurt teemist ei tee — turdawad, et nende koduneid palju teegi kirjutada ei mõista — ei ole seda moodi.

Sain ühe tundmata kodumaa neuu käest kirja. Misjugune õrn naissterahwa käekiri, misjugune roosiwärwiline paber ja ümbrit, ja misjuguue magusaldõhnaline weel!.. „Di — küll mõib aga see üks sumpalil neuu olla!“ mõtlen ma iseneses. Tundmus on, kui oleks ta ise ühes kirjaga siin, kui näeksin ta sügawaid silmi, tunneksin ta hingedõhtu. Edeste, tõigeweriem lahing — ta surongi poleks tema seltsis kole!.. Teie ei aima, neiidu, kui palju teie rõemu walmistaksite, kui teiest igauks ühegi niisugule kirja, kas tuntud eht tundmata sõjamehele kirjutaks. See tõstaks halli, igapäewast, langenud meeleolu, see erutaks ierwiisiliselt igauhe temperamenti — see oleks neile niijama, kui teile küll suhturid kõiwi siise, kauaageste ilmaolemise järel. Sellepärast palun kõigi suguwendade nimel — kirjutage sõjameestele!

28. webruar. Tähtsin weel oma päewaraamatut jatkata, kuid kahjuks pole enam midagi tähtsat, — kardan, et eht teegi juba teile igawast läheb.

1. märts. Reikpaigas on niisugune tähtsuse tunne. Ei tea kas tuleb see sellest, et waastuaeg on wõi... Süida on paha, süida ei taha... mis suhu panen, see alla läheb.

2. märts. Ohus on suurt muudatust tunda. Aga ei tea weel dieti, mis... Kõit on ärewil.

Paremale ristiemale ristipoja poolt paremad terwitused. Serwitades Alex T.

Sõjameeste terwitused.

Serwitawad, peale sõjawäljal saadud haawade paranemist, teiskorda sõjawäljal wiidimad eesklasted kõiki sugulast ja tuttawaid ja Eesti õrnemat sugu, kellega meie ta, kui teda neiude lahus lubab, kirjawahetusesse soowisime astuda:

Anton S. Ladwas, Koeru kihelkonnast. Anton J. Ojason, Rõnna wallast. Hans P. Hunt, Alliste kihelkonnast. August A. Klein, Tartust.

Peale aastase sõjawäes wiidimise tulewad terwitama tats puhaswerd mulki oma wanemaid, sugulast, sõpru ja

isekranis mulgi neuust. Soowime wiimastega kirjawahetust, igawu e pärast.

Kõige paremat edu ja head jällenagemist soowides August Kallas, Kärstnaast ja Al. Kander Paju, Hõlstreft.

M. Kampmanni 50-aastase sünnipäewa puhul.

16. märtsil käesolewal aastal saab tuntud kooli- ja kirjamees Mihel Kampmann 50 aastat wanaks. Tema sünnis 16 märtsil 1867 Pärnu kihelkonnas Sauga Rannakülas. Jä — peremehe poeg, talamees, sõdat — juri juba poja teisel eluaastal ja ei pärandanud muud kui wäitje korstnaga majakele ifatalu Maidla-Uuetoa krundil. See majake oli sel ajal ainus siitsjuta eluhoone Kampmanni sünnimäekülas. Lese toeks ja wäetimate laste kasuisaks sai onu Johan Kampmann, laialt tuntud mooripodratsil Pärnu linnauplemiste ditsejal. See oli nõukas mees ja reisij alati linade wedamisel. Kodus, walgetsubiatud elutoas, edendaswad ema ja tütar walgustuse tööd: igal talwel toodi nende juure wäitjeid lapsi lugemist ja kirjutamist õppima. Teiste laste õpetamist pealt waadates, sai „oma Mihel“ juba nelja-aastaselt raamatulugejaks ja hakkas ju lapseas õpeameti omale elututses igatsema. Gektuju pattustawad need õjawad koolimehed, kes sel ajal naabruses, Audru kihelkonnakoolis, töötaswad ja kelle käest Kampmann 1877—1881. a. hea algusõpetuse sai. Walga seminari kaswanditult hatata, A. Grenzsteini ja K. Nigguli wiisil töster ning kihelkonnakooliõpetaja olla — see oli poisi elusist, millest õlemat ja paremat ei mõistatud mõtelda. Etewalmistuseks läis Kampmann kaks aastat Pärnu kreiskoolis ja astus siis 1884. a. Walga seminari, mille kursuse ta 1888. a. nr. 1 tunnistusega lõpetas. Kõfiriameitit pidas M. Kampmann Wäite-Maarjas 1889—1893. ühtlast ta sealset kihelkonnakoolis töötades, oli 1894—1897 Wiljandi ajalehe „Satala“ toimetaja ja 1897—1903 Wiljandi kirikukooli juhataja ning linnaõguduse töster. Wabaeajal tegi ta seal ta palju tööd seltsides ja seltskonnas. 1900. a. tegi ta Pärnu gümnaasiumis kodukooliõpetaja eljami. 1903—1907 oli Kampmann seminari kooliõpetaja Wolmaris ja 1907. aasta siigijest peale töötas ta Tartu Eesti tütarlaste gümnaasiumis.

Niisugune tema wäline elukäik.

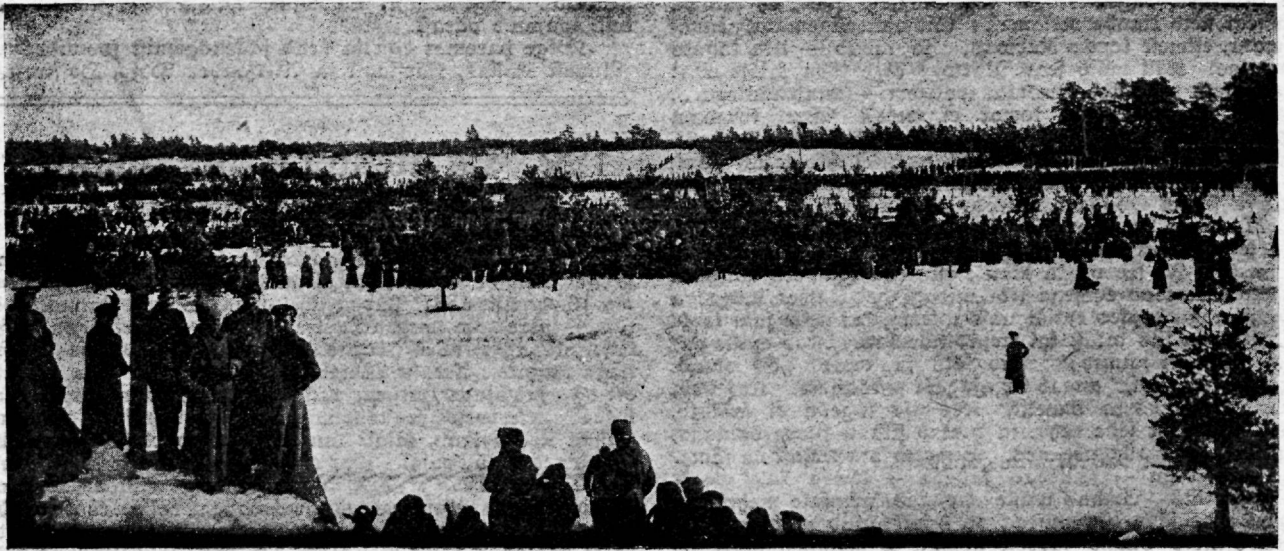
Mis Kampmann Eesti kirjawäljal lorda saatnud, on laialt teada. Ma, mis temale kõige juurema tähtsuse loonud, on just koolikirjanduse õfakond. Sellel alal on ta õtse meelilase usinusega tööd teinud ja hoolt kannud, et Eesti wahwas oma kirjamehi tundma ja neift lugu pidama wõiks õppida. Peale mitmesuguste kooliraamatute on ta nimelt kirjutanud Eesti kirjanduse ajaloo, mis wäga wäärtusline töd on ja suurt hoolt ja kogumijewaewa maksis. Ei leidu palju neid, kes Kampmanni nime ei tunneks. Tema tutwus on üleilmbine ja temast lugupidamine laialdane. Soowime auwäärt jübilarile pitla iga, raudset terwist ja kõige paremat õnne edaspidijets, et ta meie kirjandust weel nii mõnegi wäärtuslise twodega wõiks rikastada.

P. Gr.

Õfimine wabadusepüha Tallinnas.

10. märtsil pühitsetid tallinlased esimest wabadusepüha ennendagemata suurepärase rongitõuguga.

Jlusa, pätefepaistelise ilmaga hakkas juba kell üheksaks Wene turule rahwast koguma. Linn seifis lipuehtes, kuna paljudel inimestel punased-mustad lindid rinnas õid. Sinnaõamasse woolasid ta igast tüllest tõbbiste ja sõjameeste rongid lippude ja pargadega. Muusikafooride heide õatet liikus rong sealt rahumäele wabaduseõditluse õhwrite hawal. Peade tohal lehwisid sabandit lipud, pealkirjadega: „Igwene mälestus wabaduseõditluses langenutele“, „Elagu waba Wenemaa“, „Elagu uus walitsus“ jne. jne.

J. Teterini ülesvõtte.

Esimene vabadusepüha Tallinnas. Rahumäel. Üleüldine waade.

Rongkäigust osavõtjaid oli nii rohkesti, et rong ligi tahetia versta püfusiks kujunes. 6—10 ja rohkem inimest veas. 1.05 a. 17. oktoobri õhwrite hauat, tuhu pä jäb panti, mäng's merekindluse orkester leinam räsfi, millele lõned järgnesid. Seltsimaj ajal teerle^o Rahumäe kohal sõiawäe lendur, kes oma lennumasina walgete lintidega oli äraehtinud.

No, gitä t kestis kuni õhtuni ja, linna jõudes, lahkusid ühtlased salgad igi üks oma koju poole.

Selle mitmekümnetuhandelise rahwomere sees walitses haruldane eeskujulik kord, mis wiit küll sellest tui, et „korrapidoja“ poisi sei sed kord puudus.

Õõlste ja sõiawäe saaditute nõukogu lubaga tegi päewapilnik meie toimetute üles andel rongikäigust üleswõtteid. Nõõdest leiawad lugejad mõned siit lehest, kõi pilbid ei ole aga weel walmis ja ilmuvad järgmises numbris.

Seda ja teist pöördpäewilt.

Rui palju leidub Romanowite suguwõjas Wene werd!

Saharinid, Romanowid põlwinewad Saksja alamast Koptlast, kes XV aastajal Saksamaalt Moskwaasse tuli ja teda wenelased se l „Kõõlaks“ ümber ristisid. Sel ajal, kui esimene Romanow 1612. a. Wene troonile astus, oli see juba täieste weneetatud suguwõsa.

Moskwa Romanowid kofsid naised Wene tähtsamateft peretondast ja weri nende soontes oli selle tagajärjel puhta Wene weri.

Kuid Peeter Suureft peale sai wiisiks troonipärijatele wäljomaalofi naisets wõtta, peaaesjal tult sakslast, ja Wene walitsen suguwõsa kaotas pilapeale oma soontest Wene mere täielituit.

Inglise hobusetaswatusse tõuraamat määrab puhastwerd tõu järgmiselt ära.

Rui, näit., Arabia tätu järe tulewat sugu kahetsa põlwe järgemisi ainult Englise tõuga segati (ristisugutus), siis peetakse kahetsandat põlwe puhastwerd Englise hobuset.

Tebniselt tähendatakse niisugune weri üles märgiga 128/128.

Seidame lühitse pilgu Romanowite ab'elu-politika peale, selles mõttes, misuguse rahwa seast troonipäri ad naitid kofsid, ja waatame, misugusele tagajärgele me jõuame.

Esimene Romanowite seast astus wäljamaa neiuga abielusse Peeter Suur. Katerina, tema naine, oli rootslane. Praegused Romanowid põlwinewad tema teisest tütreft Annast, selle kohta küll täieste kindel ei ole, kas ta tõeste ka Peetri tütar oli.

Ütleme sellegipoolest, et ka Peetri tütar oli ja teeme oma wäljaarwamises Englise tõuraamatu järele.

Anna Petro nas oli — $\frac{1}{2}$ Wene werd. Ta sai Holsteini printsile naisets. Sündis Peeter III. Wene weri nõrgenes temas weel poewõrd. Peetri III soontes oli nii siis kõigest $\frac{1}{4}$ Wene werd. Ta wõttis omale naisets Katerina, kes pärast „Suure“ nime omandas. Katerina oma sõnade järele õnud tema poja wats Saltõkow. Mitmete ifeloomuliste tundemärkide järele peab siiski arwama, et Pawel kagi Peeter III lihane poeg oli ja tark Katerina mõnejuguste salasepiususte pärast see kord meelega oma peale wistas.

Nii siis, Pawel oli $\frac{1}{8}$ Wene werd. Pawel wõttis jällegi sakslase, Maria Feodorowna, naisets.

Tema pojast Nikolai I oli järelikult $\frac{1}{16}$ Wene werd. Ka see Nikolai kofis sakslase — Aleksandra Feodorowna.

Tema poja, Aleksander II. soontes oli Wene werd $\frac{1}{32}$. Aleksander II kofis sakslase Maria Aleksandrowna. Tema pojast, Aleksander III, oli Wene werd $\frac{1}{64}$. Aleksander III abitaasaks oli daanlane Maria Feodorowna.

Tema poja Nikolai II soontes oli Wene werd $\frac{1}{128}$. f o Englise tõuraamatu järele uus (mitte Wene) weri 128/128.

Ta on sakslane, selle soontes $\frac{1}{8}$ Rootsi ja $\frac{1}{8}$ Daani werd.

Nikolai Romanow oli isemeelne.

Radunud krahw S. Witte tähendab kord, ajatirjaniku Suworiniga Nikolai II üle juttu ajades:

„Ta tegi ainult seda, mis ta tahtis. Temal ei õlnud mingisugust tunnet, et selle eest ka teiste ees wastust peaks

Troon langes . . .

Troon langes, woolaw meremeri
 Ja toed ära dõnestas
 Ning tulutas
 Ja turistilku
 Igawilku,
 Sest taju nõudis sülla werti!

See troon, mis langes, eluaja
 Meis mõru tundmust äratas:
 Ja peletas
 Kõit ausad mõtted,
 Etewõtted . . .
 Tal toeks handarm, wangimaja.

Kui palju, palju ohwrid nõudis
 Meilt troon, mis wereft nõretas:
 Ja wägistas
 Me sihti, aadet,
 Ilmawaadet
 Seni, kui ots tal kätte jõudis.

Need pisarad, mis ojadena
 Kõik trooni ümber woofsid,
 Need aitasid,
 Et rutem taoks,
 Alla waoks,
 Mis hakanud ju tõdunema.

See ohtamine, wandumine,
 Mis wangifongis kajasid,
 Kus tuhandid
 Troon wägistas,
 Kägistas . . .
 Need aitasid, et tuli pääsemine.

Kuid weri punane, mis woolas
 Neist, teda fundis wabadus
 Ja sarnasus
 Uut elu looma,
 End ohwriks tooma . . .
 See wert trooni alla hoowas.

Troon langes, ühes wajuks alla
 Ka kord, mis wana, tõdunew
 Ja mädanew . . .
 Uus elu algel,
 Ja walgel
 Me häwitame wägivali!

J. Vermontus.]

Sarubane sõprus.

andma, ta mõttes ainult oma peale. Mille jutustas
 Weilan (selleaegne mereminister): „Altki saan ma Pariisist
 merewäe agentid telegrammi, et „Figaro's“ telegramm
 Madagastarist ära on trükitud, nagu oleks Kõhdestwenski
 laewastik ida poole wälja sõitnud. Mina ei teadnud sel-
 lest midagi, otse selle wastu — meil oli otsuseks tehtud
 laewastiku mitte wälja saata, sest kuna ta meil Madag-
 astaris hädaohuta kohal seisis, oli ta nagu ahwarduieks
 Jaapanile ja rahuteagemisel Jaapaniga oleksime selle ah-
 warduse mõjul Sahalini itlagi weel omale päästnud. Sel-
 samal hommikul käisin ma aruandega keisri juures ja tä-
 hendasin lõpuks:

„Figaros“ ilmus walesõnum, nagu oleks meie laewas-
 tik Madagastarist ida poole wälja sõitnud . . .“
 Keiser pööras näo kõrwale ja ütles:
 „Ei, see on õige! Sunaeila palwetasin ma kaua, hom-
 mituni ja . . . saatsin telegrammi Kõhdestwenski . . .“
 Niisugune oli see inimene! Jumalaga, näete, kõneles
 ja astustas!

Sealt see see Esufima tuligi.

Kuidas Rasputinit maeti.

Kui sõnum Rasputini tarmisest laiali läks, tuli „wa-
 natese“ torteriks Aleksandra Feodorowna.

Ta oli meelt heitmas. Kordas ainult:

„Meie oleme kõik otsas!“

Sis leiti furnuteha.

Surnuteha ära tooma saadeti palee automobil, milles
 Wojeitow ja Protopopow istusid.

Surnuteha widi Esarstoj Seloosse.

Ja kanti Aleksandra tuppa.

Aleksandra langes otseti tema peale ja hakkas nutma.

Sattus hüsteriosse (nututrampidesse).

Rasputin palsameeriti sisse.

Nikolaile anti nõu, et ta furnu selle kodukülasse, Wol-
 rowstajasse, saadaks, sest muidu, mine tea, mis rahwas
 siin teeb.

Kuid selle wastu oli Aleksandra.

„Elusa wõtsid minu käest, kuid furnu ei wõta enam!“

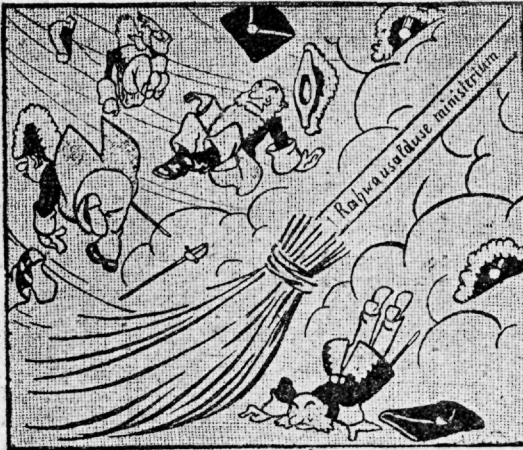
Tehti otsuseks Esarstoj Seloosse matta.

Surnukirst oli ebaharilikult suur, sest furnu oli kõssi
 tõmbunud, põlwed ulatasid lõua alla. Kudagi ei saanud
 teda sirgeks.

Oleks wõinud mõnda kohta sisselõikeid teha, siis oleks
 teha sirgu saanud ajada, kuid Aleksandra ei tahtnud seda . . .
 riiwetamist.

Leinakellad hakkasid kõmifema.

Palee kirikust astus leinarong wälja.

Uus luud pühit hästi.

Surnukirstu kandjad: keiser, Wojeikow, Protopopow ja Frederiks.

Surnukirst oli metallist.

Surnukirstu järelle tõndis Aleksandra, sügawas leinas-
haud aeti kinni ja kaeti üleni lilledega palee triip-
hoonetest.

Kõik läksid minema.

Dõsel aga olid lilled kadunud.

Ja hommituks oli terve haud kollase haisewa wedeli-
tuga taetud.

Süis seati hana äärde soldatid sõõd kui päewad wal-
wama.

„Hessenlased italgi selga ei näita.“

Paari kuu eest läis endine keisrinna Aleksandra
Feodorowna Tšarškoje Seloos ohwitserite hospidalis.
Ohwitser vastas tema küsimiste peale.

„Meie langestime hirmsa jõuga sakslaste peale. Nad
ei pidanud vastu ja põgenesid.“

„Aga mis sugune polt oli teie vastas?“ küsis „Wene“
keisrinna.

„Hesseni polt, maiesteet,“ vastas ohwitser.

Aleksandra Feodorowna ei linnatanud niisugust teo-
tust oma tiamaa kohta välja. Nerwitult tõusis ta üles
ja ütles ruttu.

„Wale! Hessenlased ei näita italgi selga!“

Ja läis pahastelt minema.

Ohwitserite peale; kes seal lafaretis rawitšufel olid,
awaldas see lugu põrutawat mõju. Peale kauast waitust
hakkas üks nendest waljuste nuufuma.

Uus seltsimees.

Wana korra teenritega tuleb nüüd tihti päris nalja-
kaid juhtumisi ette. „Reiškis“ kirjutab pealtnägija:

Nüüd ei pööra itegi Petrogradi linnapealik, kes Tauria
palees wangis, karauli-soldati poole muu nimega kui
„seltsimees.“

„Seltsimees, andke „Išwestiat“ lugeda!“

„Wiletjad wana korra jüngrid jääwad truuts oma wa-
nale põhjusmõttele:

„Kes kapi kätte sai, see on lubjas . . .“

Plewitskaja ja tšaar.

„Den“ toob Plewitskaja kirjelduse Nikolai II iseloo-
must:

„Ta oli hea ja lihtne. Roh, niisugused, nagu kõik.
Sugugi mitte tšaari moodi. Istub ja kuulab. Ja siis

surub palawalt-palawalt kätt ja tänab. Ja näha oli, et
minu laulud temale väga meeldisid, et tema nendest aru
saab, et need teda südamepõhjani liigutasi.“

Lobufat seltskonda armastas ta väga. Ja jõi palju.
Aga mis imelik on — italgi ei jäänud joobnuks. Joob,
ei sugugi wänem kui teised, aga märgata ei ole midagi.
Naerab ainult laginal. Seeljuures peab paremaks ühe
loha peal istuda, ilma et tõuseks. Istub ja naerab lagna-
nal. Lohu mees oli. Armastas naljalugust (anedotissi)
kuulata. Iseäranis juutidest ja sellest, kudas rymalaid üle-
maid rütsati. Naeris nii et pijarad sümis.“

Rasputini nõiajook.

Ühel ilusal päewal toodi Tšarškoje Selo paleesse,
Aleksandra ruumidesse, kaunis suur waat.

Griškta (Rasputin), kes sel ajal Aleksandra juures
wiibis, seletas, et see waat tema, Rasputini, käsu peale
sinna toodud.

Sellist, mis peale seda juhtus, ei pelganud Griškta
wahel sõpradele, wintis peaga, jutustada.

Griškta öenud endisele keisrinmale:

„Sin waatis on wiin, Shurotškta, ja pealegi niisu-
gune wiin, et kui sellest Nikolaiile juua annad, ta kõik teeb,
mis ja tahad . . . Lead ju, Shurotškta, sihute nõiajook
on see . . . Et teist järel jooksma panna, waja niisugust
jooki anda. Ega ta (tšaar) ei sure, ainult paremaks muu-
tub. Kõik, mis ja ütled, teeb . . .“

„Shurotškta“ mõt es natuke ja ütles siis:

„Hea küll, Griškta, annamun Nikolaiile, las joob termi-
set.“

Ras Nikolai seda wiina jõi mõi ei joonud, ei tea, kuid
teofast on, et Aleksandra selle eest Rasputinile väga tänu-
lit oli.

Suhomlinow ja tema esimesed pijarad.

Endine sõjaminister Suhomlinow sattus teatavaste
suurde kohmetusesse, kui kuulis, et Tauria paleesse kogunud
soldatid nõuawad, et teda nende ridade wahelt läbi wiidats.

Ta hakkas nutma ja palus, et wabatahtlik, kes tema
läheduses juhtus seiswat, teda „kaitset“. Wabatahtlik an-
dis temale sõjawäe nimel sõna, et temale s. o. kindralile,
hända ei tehta. Ja kui Suhomlinow ministrite pawiljongi
õnnelikult tagasi jõudis, tänas ta palawalt wabatahtlik,
waewalt oma „pääsemisesse“ ustuda juutes.

Wael suuremat argbust awaldas kindral, kui teda palee
automobilis Peeter-Pauli kindlusesse wiidi. Serwe tee
nuttis ta waljuste ja palus, et teda ei tapetaks.

Nutja kindral anti kindluse wahitulema hoole alla kõige
wiletjamas seisukorras.

Wist sellest, et teda ja teisa warisewaid wanaforra
wõimumehi wähegi rahustada, ruttastki ajutine walitsus nii
wäga kuulutama, et surmanuhtlus Wenemaalt kaob.

„Makšab weel elada maa peal.“

Piigutaw juhtumine tuli Petrogradi linnapealiku kantse-
leis ette.

Pealinna sõitis Lõuna-Wenemaalt wana juut. Kõhn
ja wäsinud, tuli ta linnapealiku kantseleisse ja pööras seal
ühe ametniku poole palwega, et see temale mingisuguse luba-
tähe annaks. See kirjutas juudi nime ja perekonnanime
üles ja küsis siis wana harjunud wiiski järele:

„Mis ustu?“

„Paluja vastas alandlikult:

„Juudi ustu, herra ametnik.“

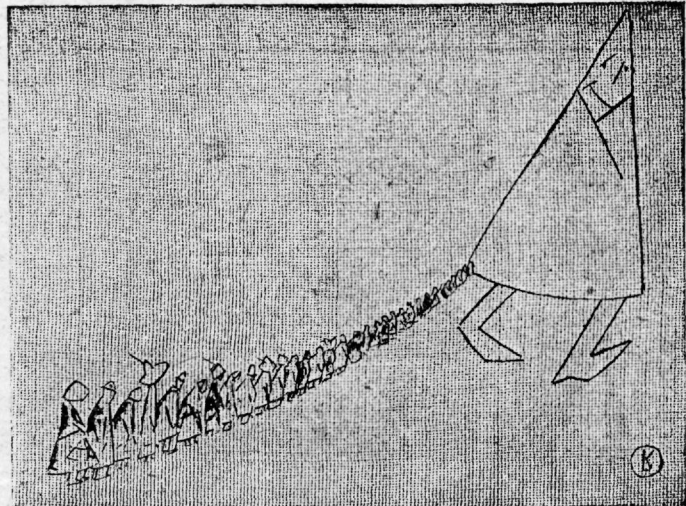
Seljal ajal läis sealt uus linnapealik Jurewitš
mõõda. Ametniku küsimust kuuldes, astus ta laua juure
ja tähendas tõsielt:

„Kes küsib nii sündmatalt? Meil pole koguni waja
teada, mis ustu see Wenemaa waba kodanik on. Wõtte
waewaks tale wiibimata soowitud lubatäht anda.“

Ära usu hullu juttu!

Oktobrist läts kiideldes duumasse,
Tsaar ütles hoobeldes temale:
„Usu mind, truu alamakene:
Annan uued wabadused,
Õ gused, mis punased,
Peale selle kuldse elu.“
Tööline laulis lepikusja:
„Ära usu, herrakene,
Ära usu tsaari juttu!
Tsaaril on need hullud jutud,
Ministritel kõned kawalad.
Wangimajas wabadused,
Püssistikud õiguksel,
Säua toga kuldne elu.“

J. Vermontus.

Suhtrufaba. Mõru mälestus wanast walitjusest.

„Sa Jumal,“ ütles wanamees, läbi rüemupisarate naerataedes, „ma elan Wenemaal 68 aastat ja näen esimest korda, et minule ei öelda „tule homme“, ja isegi see ei huiwita neid, et ma — juut olen! Niihäd maksab tdeste weel natule maa peal elada...“

„Dileks waja olnud tina siputada.“

Kui Wladimostoki komendant Rasbe 1905. a. Nikolai II juures aruaandega oli ja teatas, et oktoobrikuul soldatite rongid punaste lippudega mööda linna käinud, temal siiski õnneks läinud werewalamist ära hoida, jahmatas ta ootamatusest, kui Wene tsaari sõnu kuulis:

„Ja teie annud sugugi tuld, kindral?“

„Mitte üht pauku, Wajasteet!“

„Asjata! Dileks waja olnud tina siputada.“

Ja mõne minuti pärast lordas ta kindrali lahku- misel uueste:

„Waja oleks siiski olnud tina siputada!“

Rasbe, intelligent grufinlane, oli, paleest lahkudes, wiha pärast walge.

Neil päewil täitis rahwas Slobelewi plaani:

Kui Slobelew Pariisis oma kõne sakslaste wastu pidas ja selle eest tsaari wiha alla langes, tähendas ta lord oma sõpradele:

„Sõda sakslastega on ainult edasi lükatud. Kuid ärge mõtelge, et ma siis, kui sõda peaks algama, Wene wägede juhatust oma kätte himustaksin? Ei looguni.“

Ma jään wae seljataha. Waja on Romanowid troonilt tõugata ja alles siis on meil võimalik Saksamaa üle wõitu saada!“

Õõbus wang.

Wangide wabastamise päewal nähti hilisel õhtul Petrogradis üht wangi aluspesus, ainult wangituub üle õlade, sest wulitsat tantswat.

Lähemal waatamisel selgus, et see tantswa kuulus prowolator Manasewitsch-Manuulow on, kes juhtumisi ühes teiste wangidega wangihoonest oli wälja lastud.

Manuulow wiidi riigiwolikogusse ja pandi uueste wahi alla.

Meie Matsi järgmine (136.) sõjanummer ilmub 25. märtsil.

Wõimuta wõimumees.

Gladiator.

Bristaw Fidutkin jõudis tujasest meesoolus koju. Pahajest riputas ta wana suwepalitu ja läti-läti, mille ta hiilgawa mundi asemele mõne rubla eest „täiturult“ oli omandanud, wana otja ja wajuš dhates toolile.

Õdit oli mottas! . . .

Minewit, olewit, tulewit — kõit! . . .

Dileks leegi näbala eest ütelnud ja tema wõimu lange- mist ette kuulutanud, siis oleks ta selle istu siimapiil Patju- Margareta kongi paigutanud, kus müürid kõige pakjemad. Aga nüüd oli ta selleks wõimetu . . .

Digus oli täie jõuga elule tõusnud ja kurjuse pealt kätte maha rebinud! Paljalt seisid ta nüüd kõitide ees; hirmitades waadati teda, leegi ei kartnud teda enam. Ta üle tunti põlastust, sest nüüd wiimaks, ilma latteta, seisid ta kui sopakuju oma tõstistes wärwides awalikult kõige ees... Kawa juba oli Fidutkin minewiku üle lõbu tunnud. Eht palj küll piisute oli, wõis ta siiski uhkelt elada, sest sisjetu- letu olihäid ostas ta igalpool ammutada.

Näituselks, tehti kellegile protokolol, mõnikümme rubla ja — protokololi polnud enam olemas. Ta oli „kadunud“, nii et kõit salapolitseid kottu teda enam ülesse poleks leidnud.

Wõi tehti tujagil talja, siis oli Fidutkin esimene seal talja õlles tunnistamas. Matseti aga temale paar küm- mend rubla, lõi ta kahtlema, kas seal õlu wõi taljaga te- gemist on. Pandi weel pool juure, teadis ta juba launis kindlaste, et astjas kali on, ja, kui tale kolmetordset mat- seti, siis oli ta juba walmis piirituse juures wanduma, et see kõige lahjem kali maa peal on.

Nii teenis ta igalpool ja igal moel.

Nüüd oli sellel lõpp!

Fidutkin ei hakanudki omale tulewiku pilti ette maa- lima, sest ta aimas juba, misjugu see nüüd, uue walitjuse ajal, pidi olema.

Paha tuju eemale peletamiselks püüdis ta ajalehe luge- misega oma mõtteid lahutada. Lehte kätte wõttes, jäid ta filmad kõigepealt kirjatuksi peale esimesel leheküljel peatama:

Päewatäht Nr. 1.

Tööliste ja sõjawäesaadikute nõuogu täidesaate- komitee nõuab politsei-šandarmivalitsuse- ja laitse- politsei-ametnikkudest, et nad luni kella 12-ni päewal 5. märtsil kõit endi käes olewad külmad sõja- ja las- keristad saadikute-nõuogu täidesaate- wale komiteele linnawolikoguhoonesse ära peatwad andma.

Nikolai Wiimane.

Gesti rahwalaulude potpourri

(Parodiad).

Rodaniku tänu.

Tsaarikene, taaditene,
 Ministrikene, memmetene.
 Küll ja nägid palju waewa,
 Kui sa minda rahustasid,
 Rahustasid, hirmutasid,
 Ules poosid, tägistasid,
 Maha lastasid, wägistasid,
 Nagaitaga mind sutasid,
 Wäijasaatel, wintsutasid.
 Ohtul woodi heitemaie,
 Tulud sa mind waatemaie
 Wiisid mind wangimajasse,
 Panid shandarmite wahaie,
 Püssititluse testelle.
 Et ei tuleks wabad mõtted,
 Ega tekiks mäsjuwõtted
 Minu pea sees elule.
 Teie waew ei wiija kandnud,
 Wiija kandnud, lõlust andnud,
 Sest et tugew maruhoogu
 Wiis teid alla wetewoogu,
 Wabadused ilma tõi,
 Ilma tõi, mind wabaks löi.
 Laidan sind, oh tsaarikene,
 Teisels sind, ministrikene
 Laidan teid ka hauasagaj
 Peetri-Pauli müüride wahaella.

J. Vermontus.

Kõiki selle nõudmise täitmatajätajaid peetakse isamaa wastasteks.

Tallinna tödliste ja sõjawäe-taaditute nõutogu täidesaatew Komitee.

4. märtsil 1917. a. kell 3 hommikul.

Fidutkin wistas lehe südametäiega nurka ja tegi mööda tuba mõned rahutumad sammud.

See ta weel! Ta taie ja tugi, millega ta waremalt uulitsatele wallatunaid ajalehepoisja oli taga ajanud, taheti temalt ära röõwida.

Eil!! Ta sattus itka enam ja enam wihahoosse. Ta oleks märtsenud, lõhmunud, nagu waremalt läbiotsimistel aga . . . ta wiibis ju oma toas, oma rahaga ostetud mööblite testel.

Wahpeal oli wideroif lätte jõudnud. Uulitsalt kostisid „hurraa“ hüübed ja muusika.

Fidutkin tundis, et ta oma närwide rahustamisels midagi peab ette wõtma, kui ta praegu siinsamas hulluts ei taha minna.

Jah, praegu kohel . . .

Wärsiwate kättega sidus ta omale mööga wõõle ja astus hooi peale külma õhu lätte.

Nüüd otsis ta olewust, kelle peale oma wihalausi wõiks wälja walada.

Imelit! Mitte midagi polnud leida! Ennemalt kättesid siin tassid, kuid nii tui tiuste polnud praegu ühtki leida. Fidutkin kolis mööda hooi kollaid.

„Kui hea oleks praegu kass kinni püüda ja saba mööga talle ära lüüa,“ arutas ta edasi kolades: „Siis esimestest ja tagumistest jalgadest . . .“

Pristawiherra oli millegi asja wostu pöranud. See oli suur, tähi kapsatünder, mille Marie-tädi hooi peale oli weeretanud.

Siin nägi Fidutkin oma tunnikese tulnud olewat.

„Oh sa Pileami eesli heinamärks niisugune!“ kirus ta, oma roostetanud mõela tupest wälja kistudes: „kuidas tohtisid sina, saatana sarwedewahel, mulle, pristawile, jalgu jääda? Ütle mulle wiimats, ja haratapesa sarikapult, on sul paas wõi ei ole? Kui sa mulle praegu 15 rubla ei maksa, laeban ma sind, pärditult, mirowoisse ja kui sa, kroonprintsi konnafilm, peatsid terwe rahaga sealt pääsma, siis . . .“

Mööga hooiud panitwad wana tünni lõmisesema. Pristawiherra oleks kogu weel eht tünni toginud, kui mitte Marie-tädi teda oma kilega poleks ehitanud:

„Ur—juuh! Uuh! Uwitage! Ta, näwukael, lõhub mu kapsatünni ära!“

Peagi ilmusid uudishimuliste pead atende taga nähtawale.

„Mu wana, ilus uus kapsatünn.“ hulus Marie-tädi sildantõhestawalt atende poole.

Kisal oli mõju. Päewatünnustest äritatud eidelesed said peagi kapsatünni rübalast seisukorrast aru ja asusid kartmatast Fidutkin kallale . . .

Mis seal siis juhtus, ei tea ma pajatada, aga minu järeluurimise peale selgus, et pristawiherra läti-läti, mis turult ostes juurenditu oli ja üle kõrwade ulatas, enam hästi pähe ei sündinud . . .

9. märtsil 1917.